

Je li (bila) potrebna Reformacija?

A.E. Bouter (iz „Truth & Testimony“ 6/2001)

Uvod

Danas ima mnogo onih koji se smatraju evanđeoskim kršćanima ali ne shvaćaju potrebu za biblijskim odvajanjem. Postoji više čimbenika koji doprinose ovakvoj situaciji. Jedan je od njih nedostatak jasnog izlaganja nauka Novog zavjeta u mnogim evanđeoskim krugovima. Drugi je ekumenski pokret, popraćen liberalizmom i tolerancijom, što je zahvatilo mnoge evangelike, premda neke možda samo neizravno. Drugi vatikanski sabor (koncil) utjecao je na mnoge ljude da povjeruju kako je Rimokatolička crkva učinila bitne promjene u svojim dogmama (ono što se mora vjerovati) i doktrinama (ono što bi trebalo vjerovati). No to u stvarnosti nije istinito. Drugi vatikanski sabor nije promijenio ni jednu dogmu, a promijenio je samo nekoliko doktrina. Isto tako se novi Rimokatolički katekizam bitno ne razlikuje od tradicionalnog Rimokatoličkog vjerovanja. Također je danas, osobito u zapadnjačkom društvu, vrlo prošireno shvaćanje da je sve relativno i da nema ničeg apsolutnog. Reformacija se temeljila na stavu da je Biblija, kao pisana Božja riječ, autoritativna i apsolutna objava.

Stoljeća koja su prethodila Reformaciji u zapadnoj Europi, povjesničari su odavno prozvali „mračno doba“ ili „mračni srednji vijek“. Znanstveno buđenje u zapadnoj Europi u 14. i 15. stoljeću poznato je kao Renesansa. Usporedno s tim buđenjem obnovljeno je i zanimanje za Bibliju, osobito među Rimokatoličkim klerom. To je s vremenom dovelo do Reformacije, to jest, do nekoliko pokušaja da se crkvu vrati na biblijsko kršćanstvo. Nije nam namjera ulaziti u detalje Protestantske Reformacije nego se podsjetiti na neke ljude koji su proizveli tu vrst reformacije i pokazati zašto su to učinili.

John Wycliffe (oko 1328.-1384.)

John Wycliffe se naziva „zvijezda Danica Reformacije“. On je zastupao neka učenja Pisma jednako kao što su to kasnije činili Martin Luther i Jean Calvin, iako je umro gotovo sto godina prije negoli se Luther rodio. Wycliffe je bio Rimokatolički svećenik koji je stekao visoko obrazovanje na sveučilištu Oxford (Engleska), na kojem je i radio veći dio svog života. Njegovi prvi pokušaji reformiranja bili su uklanjanje nemoralnog klera (svojih kolega) te lišavanje Rimokatoličke crkve golemog bogatstva koje je, prema

Wycliffovom vjerovanju, bilo uzrokom mnogih zala unutar crkve. Wycliffa su u njegovim stavovima podržavali i štitili neki engleski plemići koji su bili spremni preuzeti kontrolu nad vlasništvom crkve. No redovito proučavajući Bibliju, Wycliffe se od 1378. počinje javno protiviti nekim osnovnim dogmama Rimokatoličke crkve. Opovrgao je autoritet pape, tvrdeći da je Krist jedina Glava crkve (za vrijeme većeg dijela Wycliffova života papom se nije smatrao samo jedan čovjek, pa je tako jedan papa bio u Avignonu – Francuska, a drugi u Rimu).¹

1382. godine Wycliffe je dovršio prijevod Novog zavjeta na engleski jezik, smatrajući da svaki narod treba imati Bibliju na svom narodnom jeziku. Jedan Wycliffov prijatelj dovršio je Stari zavjet 1384. godine. Wycliffe je 1382. odbacio dogmu o transupstancijaciji, nauku koje kaže da za vrijeme mise kruh i vino postaju doslovno tijelo Kristovo (ovo je još uvijek Rimokatolička dogma). Jedna od posljedica Wycliffovog učenja bila je da spasenje nije više u vlasti svećenika, obzirom da su oni dijelili pričest. Lokalni crkveni sabor u Londonu osudio je Wycliffov pogled na transupstancijaciju te je bio prisiljen napustiti Oxford i otići u župu Lutterworth u Engleskoj. No do tada su njegove stavove već naveliko širili njegovi bivši studenti na Oxfordu kao i propovjednici-laici zvani Lollardi. Propovijedanje Wycliffovih stavova u Engleskoj se od 1401. godine kažnjavalo smrtnom kaznom. Wycliffe je umro 1384. pa je bilo prekasno da bi ga se moglo izravno kazniti. Međutim Rimska crkva tvrdi da ona može dohvatiti i iza groba. Sabor u Konstanzi (1414-1418) osudio je Wycliffa te naredio da se njegove kosti ekshumiraju iz groba crkvenog dvorišta u Lutterworthu i bace daleko od crkvenog groblja. Zatim su ih zapalili i bacili u obližnju rijeku.

¹ *Koptska crkva i danas ima svog papu*

Jan Hus (oko 1369. – 1415.)

Zbog kraljevskog braka između engleskog kralja Richarda II i Ane od Bohemije (latinski naziv za Češku), bohemijski su studenti odlazili na studije u Oxford. Tamo su mnogi prihvatili Wycliffove ideje i vratili se da bi ih proširili u Bohemiji. Jedan od studenata koji su prihvatili Wycliffove stavove bio je Jan Hus. Postao je rektor sveučilišta u Pragu 1402. godine. Njegovo propovijedanje Wycliffovih pogleda doprinijelo je buđenju nacionalizma među Bohemijcima koji su bili ogorčeni pod upravom Svetog Rimskog carstva i njegove desne ruke, Rimokatoličke crkve. Rimokatolička hijerarhija kritizirala je Husa te

se morao pojaviti pred crkvenim saborom u Konstanzu (Švicarska). Usprkos pisanog dokumenta svetog rimskog imperatora Sigismunda da će biti zaštićen pred saborom, Hus je optužen kao heretik te javno spaljen na lomači nakon sedam mjeseci utamničenja i mučenja (crkveni kler rekao je Sigismundu da je sasvim u redu slagati heretiku!). Hus je zagovarao reformu Rimske crkve po uzoru na Wycliffa, pozivajući se na Bibliju a odbacujući apsolutizam. On je umro mučenički ali su njegove ideje zaživjele, pojavivši se kasnije kod Bohemijske braće i u Moravskoj crkvi. Čak su utjecale i na Martina Luthera. Između 1409. i 1449. godine održano je u zapadnoj Europi više crkvenih sabora s pokušajem reformiranja Rimske crkve iznutra. No ni jedan od njih nije uspio u tome, iako su donekle izliječili podjelu papinstva i obračunavali se s takozvanim hereticima poput Jana Husa. Nesposobnost reformiranja crkve dovela je do takozvane Protestantske Reformacije koja je postala neizbježna čim su zapadni Europljani dobili pristup Bibliji. Nakon izuma tiskarskog stroja, prva čitava knjiga koja je tiskana 1454. godine bila je Biblija.

Martin Luther (1483.-1546.)

Nakon visokog školovanja i zastrašujućeg doživljaja u jednoj oluji, Luther je 1505. godine otišao u Augustinski samostan Staupitz. Generalni vikar augustinskog reda ohrabrio je Luthera na proučavanje Biblije što je on marljivo i činio. Njegov samostan poslao ga je 1510.-1511. kao redovnika u Rim gdje je vlastitim očima mogao vidjeti svu pokvarenost i luksuz Rimske crkve, sve ono što u svojoj rodnoj Njemačkoj (Saksoniji) nikad ne bi vidio. Nakon toga bio je postavljen za profesora teologije na sveučilištu u Wittenbergu gdje je počeo poučavati svoje studente koristeći Bibliju kao glavnu podlogu. Tamo je oko 1513.-1517. razumio i prihvatio istinu da se grešnik pred Bogom opravdava po vjeri, a ne putem sakramenata podijeljenih od svećenstva ili pak vlastitim naporima. Biblija je postala jedini autoritet kojem je vjerovao, nakon što ju je proučavao na jezicima na kojim je izvorno bila napisana.

Daljnji razvoji

Kada je prodavač oprosta Tetzl došao u okolice Wittenberga, Luther mu se smjelo suprotstavio (uz podršku svjetovnog upravitelja, Saksonskog kneza koji je želio prkositi papi). Na početku je Luther pozivao jedino na reformu u pogledu indulgencija (oprosta). No do 1521. su i on i papa Leo X shvatili da će doći do potpunog razlaza između Luthera i njegovih ideja i Rimske crkve. Lutheru je dana

mogućnost da opozove svoje tvrdnje, no on je to odbio te je ekskomuniciran. Luther je izjavio da bi ih mogao opozvati jedino ako bi mu Biblija mogla dokazati da je u krivu. To se nije dogodilo. U međuvremenu su Lutherovi stavovi prošireni i prihvaćeni po čitavoj Njemačkoj. U nizu svojih spisa Luther je oštro osudio papinsku hijerarhiju, sustav sakramenata (odbacujući učenje da se spasenje dobiva kroz sakramente) i Rimsku teologiju (koja je zamijenila svećenstvo svih vjernika). Luther je uskoro preveo Bibliju na njemački jezik i ona je bila vrlo čitana u njemačkom narodu. Nakon što je 1529. održan drugi sabor u Speieru (kojeg su vodili Rimokatolici) skupina luteranskih plemića napisala je „protest“ na odluke sabora, te je tako nastao naziv „Protestanti“. Luther je uz pomoć Philipa Melanchtona i drugih postepeno razvio ono što je u povijesti poznato kao „luteranstvo“ (iako izgleda da mnogi današnji luterani nemaju prvotnog Lutherovog znanja niti njegove teologije).

Jean Calvin (1509.-1564.)

Jean Calvin, po rođenju Francuz, pripada drugoj generaciji reformatora. Njegovo učenje često se naziva „Kalvinizam“, „Reformirana vjera“ i „Prezbiterijanstvo“. Moje mišljenje je da mnogi ljudi koji se vrlo kritički odnose prema Calvinu nikad nisu osobno pročitali njegove spise i vrlo malo znaju o tom čovjeku i njegovu životu. Oko 1533. godine on se osobno obratio Kristu i prihvatio ideje Reformacije. Potom je odustao od svojih Rimokatoličkih povlastica (prihodi od triju župa, iako nikad nije bio zaređeni svećenik; njegov otac, koji je bio biskupov tajnik, priskrbio mu je te povlastice, prvu od njih kad mu je bilo šest godina).

Uz pomoć Williama Farelja Calvin je donio svoje shvaćanje Reformacije u Genevu (Švicarska) i odatle ga proširio. On je naglašavao, dopustiti ću si da budem površno kratak, Božju suverenost, potpuno duhovno zastranjivanje ljudskog roda, potpuni autoritet Biblije i spasenje kao potpuno Božje djelo. Njegovi spisi sastoje se od 57 svezaka. I Calvin i Luther zalagali su se za obrazovanje, a kasnije su kalvinistički Puritanci osnovali mnoge najstarije koledže i sveučilišta u Sjevernoj Americi. Jedna od zemalja u koju se proširila kalvinistička Reformacija bila je i njegova rodna Francuska. Calvinisti su tamo postali tako brojni (oko 20 % stanovništva) da je francuski kralj, inače Rimokatolik, proglasio rat protiv njih. To je uzrokovalo masakre nad mnogim građanima, a jedan od najpoznatijih masakra, koji se zbilo u kolovozu 1572., poznat je pod nazivom „Bartolomejska noć“.

Ostali

Vrijeme i prostor ne dopuštaju nam da poblizhe govorimo o ljudima kao što su: Savonarola (1452.-1498., redovnik iz redova Rimokatoličke crkve u Firenzi, Italija); Philip Melanchton (1497.-1560., luteranski teolog i Lutherov zamjenik); Hulderich Zwingli (1484.-1531., Rimokatolički svećenik koji je bio za neženstvo i svoju je prvu župu stekao od svog ujaka, biskupa koji je prije svog obraćenja ubijen u bitci protiv Rimokatoličke vojske); Theodore Beza (1519.-1605., Calvinov nasljednik u Švicarskoj); John Knox (1513.-1572., koji je studirao za vrijeme Calvina u Genevi i potpomogao širenje Reformacije u Škotskoj 1567. godine). Ovi i mnogi drugi bili su oruđa u prenošenju Protestantske Reformacije i njezinih blagodati u zapadnoj Europi i Sjevernoj Americi, a u manjim razmjerima i po čitavom svijetu. To su bile blagodati koje Rimokatolička protureformacija (od 1545. na dalje) predvođena papom i Jezuitima (Isusovcima) nije mogla uništiti.

Daljnja reformacija

Oprilike jedno stoljeće kasnije mnogi su vjernici shvatili da vanjske promjene društvenog i političkog razvoja kao ni uklanjanje kipova, idolatrije i krive prakse, koliko god da to samo po sebi bilo dobro, ipak nije dovoljno. Shvatili su da je potreban nastavak djelovanja Svetog Duha u životima vjernika (Ef 5,18; Rim 8,14). Ovaj daljnji razvoj prepoznaje se kod Puritanaca, Pijetista i drugih. Reformacija je potrebna i u našim danima, osobito u pogledu najnovijih kretanja. Mnoge blagodati koje su u doba Reformacije ponovno otkrivene, danas su u opasnosti zbog neznanja i nedostatka uvjerenja u vezi njih. Općenito se blagodati Reformacije mogu ovako sažeti: autoritet Rimske crkve zamijenjen je autoritetom Biblije, koju svi vjernici mogu slobodno čitati, tako da svaki vjernik može djelovati kao svećenik i voditi svoj život u zajedništvu s Bogom nakon što samo po vjeri prihvati njegovog Sina kao svog Spasitelja.